

SZOCZIALIZMUS és MUNKAKÖZVETÍTÉS.

DESSEWFFY ARISZTID

JELENTÉSE A MUNKÁSTŐZSDÉKRŐL

BUDAPESTEN

1900.

Érdemes Főmester!
Szeretett Testvérek!

Midőn a munkáskérdésnek és munkaközvetítésnek némely, a külföldön szerzett tapasztalataimról kedves testvéreimnek előterjesztési lennék, legyen szabad bevezetésül egy percnyi kitéréssel élnem s az újabbkori szociális tendenciák keletkezésére rövid visszapillantást vetnem.

Bölcsőjük Franciaországban ringott, a Bourbon királyok és regimjeik szülték meg azokat.

Tudjuk, hogy a XVIII. század udvari, nemesi és papi rendjei milyen kíméletlen lelketlenséggel zsarolták a boldogtalan népet; tudjuk, hogy a Parisban és Versaillesban a végletekig fejlesztett fényűzés és tékozlás idején, a nép végnyomorában

már csak füvek és fakérgéből, fűrészpor- és gyökerekből táplálkozott.*)

Ismerjük la duchesse de Lamballe választát, mikor felpanaszollak neki, hogy a népnek immár kenyere sínesen:

— Úgy, hát egyék kalácsot! — mely válasz utóbb fejébe került.

Mindez érhetővé, szinte kézzelfoghatóvá teszi azt a rohamosan fejlődött osztálygyűlöletet, mely az 1798-iki véres borzalmakra vezetett s megteremtette azt az ádáz rémuralmat, a mely ezerekre menő ártatlanok vérért követelte áldozatul s megsemmisítette az akkori társadalmat.

Egy századja múlt, s fájdalom, a modern, a felvilágosodott új társadalom, nem látszik levonni eme történelmi nagy tanulságnak fenyegető konzekvenzeziáit.

Az ököljogra támaszkodóknak ma is ököljoggal felel.

Kenyér helyett szurony, munka helyett börtön! — Ezzel az éhező tömeget féken tartani csak ideig-óráig lehet !

*) Lásd: Hyp. Taine: „Az újabbkori Franciaország átalakulása“. I-ső rész.

Minden kornak meg voltak vezéreszméi, melyek bőven szültek meg egyrészt a lelkes rajongók és vértanúk phalanxait, másrészt az ármány és erőszak kinövéseit.

Ilyen vezéreszmék voltak a vallási, rajongás, a szabadság és a hazaszeretet fennkölt érzelmeiből fakadt felekezeti, faji és függetlenségi küzdelmek.

Korunk leghatalmasabb vezéreszméje *ma* kétségtelenül a *szocizálizmus*, a melyiknek anyagi volta annál fenyegetőbb. hogy a szocziálizmus jogosult törekvéseibe nem csupán az *egyén* fanatizmusa, hanem az egész *család* életfenntartásának kérdése játszik bele!

Azért a szocziálista-mozgalmakat pusztán rendőrileg elnyomni nem elég, Avagy nem kézzelfoghatóan bizonyítja-e a világtörténelem, hogy korszakokat betöltő *eszméket* fegyverrel, erőszakkal megölni, kioltani nem lehet!?

Amíg a baj mélyére nem hatol s *gyógyírt* nem nyújt a sajtó sebnek a társadalom, addig megoldás és béke nem várható.

Ezen eszméktől áthatva, léptem a folyó év elején, egy borongós tavaszi napon, Belgium földjére — hová profán ügyek vezettek. S a szocziálista agitációk emez izzó talaján, a gyári kémények valóságos erdeje közepette, a köszéngőzöktől terhes égbolt fojtó ködében, sötét és dicstelen phantasmagoriaképen lelki szemeim előtt meg-elevenedni láttam a ragyogó ipari fejlődésnek árny- és rémképeit: a panperismus, a nyomor és kétségbeesés sötét ösz-löne állal támadt s napról-napra szívósabban ápolt kinövéseket és elfajulásokat; az erkölcsi sülyedés anarchiájában azt a villogó tört. mely ádáz képletben *az egész társadalmat* vélte sújtani s nem habozott a legnemesebb érzések nemtőjét, egy eszményi angyalt ártatlan áldozatul ejteni ! . . .

Megborzadásomból szelíd érzés jótékony melegére ébredtem. Elöttem állott, kiépítve, megvalósítva, az az emberbaráti szép munka, melyet zajtalan megoldandó nemes feladatául a mi „Pátria“-páholyunk tűzött maga elé. Megoldva és rendezve láttam hazám fő- és székvárosában a munkáskér-

désnek legalább egyik ágát: a *munkanyújtás közvetítését*. S egy intuitív benső meggyőződés erejével éreztem meg, hogy ezen ködfátyolon át látott és átérezett álmkép a jövő biztos sikerének volt lelkesítő látománya! . . .

Bruxellesbe érve, első dolgom volt magamat tájékozni, hogy mi történt ott eddig a munkáskérdés lehető szanálására? mely tapasztalataim előterjesztése képezi tiszteletteljes jelentésem voltaképeni tárgyát.

Mindenek előtt arról győződtem meg, hogy ha sok történt is. — úgy széles alapokon mint körülhatárolt mederben. — Fájdalom, messze, nagyon messze vannak még a legszükségesebb segélynyújtás mérvétől, a bajok legégetőbbjeinek gyökeres orvoslásától, s nem kevésbé lepett meg látnom, hogy éppen *Belgiumban*, hol a szocziálizmus a legerősebb Európában, hol a gyári és bányamunkások páriáinak pauperizmusa a legfenyegetőbb, mindössze néhány éve, alig egy évtizede fogtak hozzá az ég-ető bajok szabályozásához, enyhítéséhez.

Jelen előadásom szűk keretében lehetetlen mindazon intézményekről megemlékezni, a melyek különféle módon, hatályosan szolgálják és bizonyos mérvben orvosolják is. a munkáskérdés bajait: — azért kénytelen vagyok azon tapasztalatokra, szorítkozni, melyek páholyunkat leginkább érdeklik, a melyeket a *munkaközvetítés* terén volt alkalmam megszerezni.

A munkaközvetítés eszközei: a hivatalos, félhivatalos és társadalmi hozzájárulással létesített *munka-börzék* (Bourses de travail).

Vannak ilyenek, a melyeket városok és községek szerveztek és tartanak fenn közköltésen, *ezek a hivatalosak*.

Másokat, ipar- és kereskedelmi kamarák, mezőgazdasági egyesületek, egyes iparlársulatok, szövetkezetek vagy anionka- a (korkból e ezé Ira alakult érdekkörök hoztak" létre s járulnak hozzá a fenntartási költségekhez. Ezeket nevezhetjük *félhivatalosoknak*.

Végül vannak olyan munkabörzék is, melyeket kizárólag közadakozásból az

egyesek, vagy humánus jótékony egyesületek szerveztek, adminisztrálnak és tartanak fenn. Ezek a tisztán *társadalmi* alkotások.

A *legelső* niunkahörze 1888-ban létesült Bruxellesben. Tehát 11 esztendeje. *Mr. Bals* polgármester dicséretes buzgalma hozta össze, több előkelő tanácsbeli polgár támogatása mellett, s csak lassan-lassan fejlődött mai jelentőségére.

A város adta a helyiséget, annak teljes berendezését, adja a fűtést, a világítást s a városi rendőrség díjtalanul, nyújtja a közbiztonsági szolgálatot.

1891-ben egy külön *miinka-pincx* (Marché de travail) szorvozeletl az intézmény kebelében, hol a munkaadó közvetlenül is érinkezhetik a munka-keresőkkel s nyomban meg is tárgyalhatják az alkalijiazlatás részletes feltételeit.

Ezen községi munkabörzén — a melyik a legrégibb Belgiumban — fennállása óta, mull évi jelentésének összeállításáig, összesen 33,525 munkás jelentkezett munkáért, s ugyancsak összesen 27,426 egyén talált

elhelyezést, mint a munkakeresők feles száma nagyrészt időközben, a munkabörze közvetítésén kívül akadt megfelelő alkalmazáshoz.

A munkás díjtalanul, alkalmaztatik. ellenben a munkaadó esetenként, minden munkás után 50cms csekély közvetítési díjat fizet.

Ilyen munkabörze ma már majdnem minden nagyobb városban van, de a legtöbb csak 2-3 éve létesült.

Például *Charleroi-ban*, az ugyanott működő „*hajléktalanok menhelye*“ jó-tékony egyesület kezdeményezésére létesült az oltani munkabörze. A megye (la province) s a város pár ezer frankkal segíyezi. A közvetítés mindkét részre díjtalan s az első évben a 3408 munkakereső közül 2809 nyert elhelyezést.

A *Paturages-t* hasonintézmény, az ottani „Munkásotthon“ létesítette. Ez nagyobb méretű, a melynek keretéhez 35

község tartozik, összesen mintegy 180.000 lélekszámmal, — a melyek közül 20.000 gyármunkás, 4000 pedig földmivelő nap-számos.

A közvetítés itt is mindkét részről díjtalan. A kezelési költségeket a megye, az érdekelt, községek hozzájárulásából s az egyesületi alaptőke kamataiból fedezik.

A Belgiumból magammal hozott anyag felhasználásával, még sok más, hasonló természetű alkotásról lehelnék jelentést, de azt hiszem, hogy ezen röviden elősorolt szemelvényekkel is kellő *tájékozást* nyújtottam.

Különben meg kell jegyezni, hogy le *chevalier Descamps* senator és *Van den Peerboom* akkori miniszterelnök előzékeny szívességéből, a szoezialista-ügyek szakosztályának főnöke és kormánybiztosa *Mr. Julin*, nemcsak élőszóval volt szíves a belgiumi állapotok felől általános képet nyújtani, hanem azonfelül a munkaközvetítési szolgáló munkabörzék keletkezéséről.

fejlesztéséről, statisztikájáról, egy egész kis ládára való röpiratot, revuet, táblázatot, jelentést s két törvényjavaslatot adott ál. illetőleg küldetett utánam Budapestre. — mely anyag természetesen kedves testvéreim rendelkezésére áll !

A belga képviselőház elé két izbeu, ugyanis 1895-ben és 1898-ban terjesztettek szoeziálista képviselők igen szépen megokolt törvényjavaslatokat. Sajnos, akut opporlunilási szempontokból ezen előterjesztéseket a Ház mindkétszer elvetette; mivel ezen kontemplált állami közmunkabörzék. — honnan senkit kizárni nem lehetne — könnyen, a szocziálista izgatások központjává válhatott volna.

Itt megjegyzem mellesleg, hogy *Parisban* és *Zürichben* is érdeklődtem az ottani munkásbörzék iránt s mindkét helyről szintén hoztam adatokat, a melyekre azonban ezúttal időszaké miatt ki nem terjeszkedheti.

Ellenben szólanom kell még a Belgiumban *kizárólag társadalmi úton* létesített és fenntartott, valláserkölcsösi törek-

véséssel egybekötött munkabörzékről. Ezeknek legideálisabbja és a legtökéletesebbike

hogy csak ezt, az egyet említsem — a „*La bourse nationale du travail*». Ezt harmadéve, Monsgr. *Jacobs*-, Bruxelles székes püspökének védnöksége és *d'Hardecourt gróf* kath. főúr védnöksége alatt, az arisztokrácia s egynémely előkelő nőegylet létesítette.

Önként értetődik, hogy nem kath. jellege miatt emelem ki, hanem azért, mert tárgyilagos elfogulatlansággal, a legteljesebb elismerés pálmájával kell adóznom ezen intézmény czélszerű, gyakorlati berendezésének; s még inkább azon kiváló emberbarátnak, a ki annak mint ügyvezető igazgató élén áll, *Mr. Dewitt*-nek, a ki ritka hivatottsággal és odaadó ügybuzgalommal vezeti ezen már is virágzó fiatal egyesületet.

Az anyaintézet székhelye Bruxelles, s noha csak két éve és néhány hónapja áll fenn, már is 72 fiókja van az ország legiparüzőbb vidékein, mely fiókok a legszorosabb összeköttetésben állanak a központtal.

Naponta valamennyi külön azon célra kiállított röpv nyomtatványokon értesítik úgy a kínálatról, mint a keresletről s viszont a fiókok azonképen értesítik a kebelökben beállott forgalomról az anyaintézetei.

Külön osztályok kezelik a férfimunkások és munkásnők ügyeit. A központokban mindenütt külön hivatali helyiségek és várótermek szolgálnak e célra, nehogy a munkátlanság ez óráiban a terele, legyeskedés elterelje őket a munkakeresés szorgos utánjárásától s nehogy az alsóbb osztályokban könnyen támadó erkölcstelen viszonyok és vadházasságok előidézése megkönnyíttessék.

Minden az intézmény útján elhelyezett munkás vagy munkásnő köteles belépni az ezen egyesület által, *kényszer-munkaszünet* esetére, kölcsönösségi alapon létesített segélyegyletbe. — „*Société pour le chômage force*», — a melynek pénztárába hetenként 10 cms-ot (4 krl) fizetnek be. és a mely pénztárból — önhibájukon kívül beálló munkaszünet ese-

tére — újabb elhelyezésökig pontosan megkapják napibéröket.

Hogy ezen segélyegylet mennyire bevált s milyen nagyszámú tagja van, legkézzelfoghatóbb bizonyíték az, hogy már is 14.000 frankra rög a tartalékalapja.

Minden jelentkező munkás és munkásnő felől discret módon, papok, munkaadók és előljáróságok révén információk szereztetnek be, viszont adatnak mindenkor, minden egyes egyén felől a munkaadóknak.

Λ korhelykedő, szocziálista izgató, összeférhetlen vagy egyéb okokból tisztességtelen munkások vagy munkásnők, valamint azokm a kik a felajánlott munkát nem fogadták el, vagy azon munkakeresőnél, hová utasítottak, nem is jelentkeztek, a miről a központ 24 óra alatt értesül az esetek súlyosságának mérvéhez képest, megintetnek, rendreutasítarnak vagy a munkásbörzéről végleg kiutasítatnak.

Ezen egyesületnek védenczei nemcsak ab ovo állanak a legpéldásabb ellenőrzés alatt, hanem munkába szegődésük után

is állandóan megfigyeltetnek s a munkabörzével bizonyos erkölcsi kötelékekben maradnak, a mi már is patriarkális viszonyná kezd kifejlődni. Vasárnaponként a munkabörzék helyiségeiben rövid istentiszteletek tartatnak s utána népies vallás-erkölcsi szónoklatok.

Az intézménnyel szoros összeköttetésben állanak a nőegyletek s előkelő magán pártfogók, melyek szükség esetén, hol átmenetileg, hol végképen a munkások gyermekeiről is gondoskodnak. Hol tanonez és egyéb alkalmazásokat keresnek részökre. Hol iparművészeti vagy egyéb mii ipari ágak kultiválására tanítatják ki. A munkaközvetítés itt is mindkét fél részére teljesen díjtalan s annak áldásában a munkások valláskülönbség nélkül részesülnek. A fent jelzett némely különös előnyökben azonban csakis a katolikus vallásúak, s ez képezi talán egyetlen árnyát a különben oly szép emberbaráti működésnek.

Tekintettel az időre s mai munkánk további tárgyaira, ezzel be is végeztem dióhéjba szorított, nagyon is hézagos jelentésemet.

Most még csak pár szót kedves látogató testvéreinkhez :

— Ezen tanulmányra engem a „Pátria“ programja ösztönzött.

A munkaközvetítésnek s a munká nyomor enyhítésének kérdése, — a melyik egyben a szocziáлизmus orvoslásának is bölcsesség köve — hazánkban s jelesen itt a fő- és székvárosban akkor, a mikor ez év tavaszán Belgiumban jártam, *még csak eszme volt.*

Örömmel jelenthetem, hogy azóta a mustármag kikelt. Az ige kezd testet öltetni, a mennyiben páholyunk vezetőinek közbenjárására, a józsefvárosi közjótékonysági egyesület a munkanélküliek részére máris alkalmas foglalkoztató műhelyt rendezett be, a melyik nemcsak megkezdte üdvös működését, hanem máris szép eredményt mutat fel. S ha az ala-

pítás néhány szerény alapköve még nem
is az az épület, a melyre törekszünk,
rendíthetlen hittel Isten segedelmében
tovább küzdünk! és bízva bízunk!